

REPORTASJE

Skolens pøbel – en lovbryters egen fortelling

Det startet med pøbelstreker på barneskolen og endte i et gjengmiljø i Oslo. Her er historien til en av Nes' unge kriminelle, som nå jobber for å få livet på rett kjørl.

Fred C. Gjestad
fred.gjestad@raumnes.no

-Hei. Jeg kunne tenke meg å få skrevet noe for å advare ungdom mot å havne i det samme helvete som jeg har vært i.

Henvendelsen på Raumnes' tipstelefon kommer sent en kveld. Innringeren har et kjent navn, selv om han bare er i 20-årene. Skolens pøbel og en kjent pille- og hasjdealer. En dom i Romerike og Glåmdal tingrett har fått han på andre tanker, og han jobber nå for å få livet sitt på rett kjørl.

«Kenneth» vet selv hvor livet skar seg for han. Nå ønsker han å fortelle sin historie. Håpet er at det kan bidra til at andre ikke havner i samme løypa som han.

Aller minst hans egen sønn. Sønnens framtid er hans største motivasjon for å fortelle sin historie.

Startet på barneskolen

– Det startet etter fjerde klasse. Istedenfor at jeg ble sett når jeg gjorde ugagn, ble jeg sendt på rektors kontor. Det gjorde det bare vondt verre, forklarer mannen i 20-årene.

To dager etter telefonen sitter han i sofaen i Raumnes' lokaler. Åpent forteller han sin historie. Mye har han aldri klart å sette ord på tidligere. Sønnens mor er med som støtte, og fordi hun gjerne vil høre hele historien. Han vil gjerne være anonym i denne artikkelen, selv om han er innforstått med at noen vil skjønne hvem han er. Han har ikke villet fortelle nær familie om dette intervjuet, derfor er de heller ikke omtalt i teksten. Raumnes velger å la han fortelle sin versjon, slik han har opplevd det unge livet. Kenneth er ikke hans egentlige navn.

Ofta leser vi korte notiser om lovbrudd eller dommer, her er historien som ligger bak, slik det er sett fra lovbryterens eget perspektiv. Dette er slik han husker og gjenforteller den.

Absolutt bønn

Det er bare noen få dager siden dommen fra Romerike og Glåmdal tingrett kom. 36 dager i fengsel. 10 av disse ble sonet da han var i varetekt. De forholdene han er dømt for, betegner Kenneth som sitt livs absolutte bunnpunkt. Han tilsto de fire forholdene han var tiltalt for, og fikk med det mildere dom.

Kenneth ble tatt med narkotika, for å bære kniv og et grovt innbrudd. Det fjerde forholdet var brudd på smittevernreglene, som han brøt gjentatte ganger midt i covid-tiden. Siste gang ble han hentet av politi med fullt smittevernutstyr. Kenneth ble da varetektsfengslet i ti dager. Opplevelsene der var noe av det som skulle få han til å skifte retning.

Slåss på barneskolen

Historien starter for noenogtjuve år siden. Alt så fint ut de første årene på skolen. Men i løpet av barneskolen begynte Kenneth å finne på mer «faenskap», som han kaller det selv.

– Når jeg gjorde noe galt ble jeg sendt til rektor. Det var telefon hjem, og mer kjæft når jeg kom hjem, forklarer Kenneth.

Han klarer ikke sette ord på hvorfor han gjorde det han gjorde, annet enn at han syntes det var gøy der og da. Resten av barne- og ungdomsskolen var preget av at han slåss, slang dritt og generelt var i opposisjon til alt av autoriteter.

– De fleste jeg hang med da har havnet i mer trøbbel senere i livet.

Problemene forsvant

Raumnes har snakket med andre elever som gikk på samme skole, og Kenneth var fryktet allerede da. Han var en de holdt seg unna.

– Hva skjedde inne i deg når alle de andre satt og løste mattestykker, mens du bare utagerte?

– Man blir ødelagt når alle ser på deg som taperen. Man ender med å gi opp

SKOLENS PØBEL: Han var fryktet på skolen og har vært med på mer enn de fleste. Nå håper han at h

Det startet etter fjerde klasse. Istedenfor at jeg ble sett når jeg gjorde ugagn, ble jeg sendt på rektors kontor.

selv, forteller Kenneth.

Denne følelsen av utenforskap blir gjenkjent av forskere. Tonje Fyhn er forskingsleder for «arbeidsliv og inkludering» ved forskingsinstitusjonen NORCE. Hun er en av Norges fremste forskere på utenforskap og inkludering og har lest denne artikkelen.

– Hver historie om noen som faller utenfor i samfunnet er unik, men når man ser på alle disse historiene, så er det også noen fellestrekk, sier Tonje Fyhn til Raumnes.

Hun forteller at mye forskning viser mye av det samme som denne individuelle historien handler om: Utfordringer på skolen, psykisk uhelse, følelse av å ikke høre til, at voksne som burde ha grepet inn ikke gjorde det, eller at de grep inn på en måte som ikke var hensiktsmessig, forklarer hun.

– Det er mye som kan gjøres for å stoppe en livsreise på vei mot utenforskapet. Utfordringen er at de ulike instansene som har som oppgave å følge opp barn og unge med ulike risikofaktorer, som regel ikke snakker

ans historie skal forhindre at andre havner i samme situasjon.

FOTO: FRED C. GJESTAD

sammen, og det gjøres ikke en samkjørt innsats for å ta tak i problemene, forklarer Fyhn.

Stjal øl

I sommerferien mellom barneskolen og ungdomsskolen var første gang Kenneth drakk alkohol.

– Vi stjal øl på butikken og var en liten gjeng som samlet oss og drakk, sier han, og forklarer at han husker godt den første gangen. For senere skulle det bli mye mer alkohol.

Sammenhengen mellom utenforskap og psykisk helse er sterk. Foreningen «Voksne for Barn» har laget en større rapport om utenforskap hos barn og unge. Den har fått tittelen «Det må jo være min skyld». «Av ungdommene som er definert med objektivt utenforskap oppgir hele 7 av 10 at de har eller har hatt psykiske utfordringer og dårlig psykisk helse».

Det var mange tanker som gikk rundt i hodet på den den gang lille gutten. Mye bekymringer. Allerede da var livet kupert, og han gruet seg til morgenda-

gen.

– Jeg husker at når jeg drakk så var det mange problemer som forsvant, forklarer Kenneth.

I dag ser han at dette var et av de veivalgene han tok i livet som førte han på ville veier. Hadde han stoppet der, ville han vært spart for mye smerte.

Solgte Ritalin

På ungdomsskolen fortsatte problemene. Kenneth skulka og stakk av fra skolen.

– Vi gjemte oss på skolen og røyka sigg.

På ungdomsskolen fikk han dårlige karakterer.

– Det var bare en bekreftelse på at jeg var dum, så jeg sluttet å bry meg. Jeg ga enda mer faen, for det blir jo ikke bedre uansett.

I undersøkelsen til «Voksne for Barn» svarer bare én av ti at de opplever å ha verdi, av de som er inne i et utenforskap. Samtidig opplever seks av ti skam over den situasjonen de er i.

Kenneth gjentar flere ganger at han

“ Det var bare en bekreftelse på at jeg var dum, så jeg sluttet å bry meg. Jeg ga enda mer faen, for det blir jo ikke bedre uansett.

ELEVUNDERSØKELSEN

I elevundersøkelsen 2022, der alle norske tiendeklassinger skal svare på en rekke spørsmål om skolen, kommer Nes relativt dårlig ut på spørsmål som «jeg gleder meg til å gå på skolen»

Her får Nes-skolen 3,9 poeng på en skala fra 1–5. På spørsmålet «Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?», svarer Neselevne med 3,1 poeng av fem. Det er det laveste siden 2014.

Samtidig forteller 4,1 prosent av elevene på tiendetrinn i siste skoleår at det er blitt mobbet den siste måneden.

følte seg annerledes enn alle de andre. En gang ble han hentet av politiet på skolen. Den eneste hjelpa han i dag kan se tilbake på, er at han ble sendt på et sinnemestringskurs, der en hjelpelærer skulle snakke med dem om sinne.

– De skjønte ikke at vi hadde problemer, vi som var med på det kurset, sier Kenneth.

Opplevelsen av å ikke bli forstått er en gjenganger for barn og unge i utenforskap.

– Vi så også at unge selv forteller om en opplevelse av at ulike hjelpetjenester ikke evner å gripe de «egentlige» problemene deres, og det kan jo bety at man kanskje stiller feil spørsmål til personen. Det er et tankekors at barn kan bevege seg gjennom en hel oppvekst og inn i ung voksen alder uten å møte på noen som har blikk for helheten i utfordringsbildet deres, sier Fyhn.

Snekker

Til tross for at skoletiden var vanskelig, hadde han noen drømmer. Kenneth

REPORTASJE

drømte om å bli snekker. Han så ikke for seg noen lys framtid.

Kenneth kom inn på videregående. På bygglinja. For første gang opplevde han et miljø der han ikke følte seg utenfor.

– Her var det andre som også hadde en drittbakgrunn. En bunch med problembarn og likesinnede.

«Kos deg på bånn av flaska»

Samtidig fortsatte han med alkohol og både inntok og solgte ritalin. Kenneth var med i en gjeng på 10–12 personer som hadde fått et rykte. De var voldelige. Han husker spesielt en gang da en av de yngste ble utfordret til å banke opp en forbipasserende som de hadde gått på skole med. Det endte med at den forbipasserende fikk «grisejuling».

Kenneth fikk etter hvert lærlingplass og samtidig økte alkoholforbruket.

– En dag sendte jeg melding om at jeg ikke kom på jobb, og fikk til svar at «du får kose deg på bånn av flaska».

Oppsigelsen kom et par dager senere. Omtrent samtidig ble han kastet ut hjemmefra og kjæresten som da var gravid med hans barn slo opp. Hun orket ikke mer av at han drakk hver dag.

Desperat

– Jeg prøvde å si det til han at vi ikke kunne bo sammen om han fortsatte å drikke, men han hørte ikke på meg. Da han kom på døra drita full var det nok og jeg slo opp, forteller mora til sønnen hans.

Uten jobb, bosted og kjæreste var han desperat. Kenneth hadde noen kontakter i et gjengmiljø i Oslo og tok kontakt. Han tilbød sine tjenester, og ble en løpegutt for dem.

Dette var nok et veivalg. I dag ser at han valgte feil.

– Fram til da hadde jeg bare forsøkt å røyke hasj en gang. Egentlig har jeg alltid vært imot narko. Men nå var jeg i desperat behov for penger.

På listen over oppgaver var det alt fra hvitvasking til ulike kjøreoppdrag rundt i Oslo. Kenneth begynte også å selge dop. Amfetamin. Kokain. Hasj.

Uten håp

– Det verste jeg var med på var innkreving av penger, sier Kenneth og understreker at han i dag ikke skylder penger. Innkrevingen var i verste gangsterstil, langt utover det folk flest har idé om at kan skje i Norge.

Disse hendelsene kan han fortsatt ha mareritt om. Kenneth er aldri tatt for salg av dop, men forteller at han solgte mye. Hasj i ukedagene og kokain i helgene. Han begynte å bruke dop selv også.

Når Kenneth blir bedt om å liste opp veivalgene der han kunne ha stoppet opp, er det tredje at han startet med salg av dop.

– Jeg var dritt lei. Det var ikke noe håp igjen. Ikke jobb, ikke skole, ikke hjem og ungen min fikk jeg nesten ikke se. Jeg tenkte aldri lengre enn til neste dag.

Vrak og idiot

Kenneth sov dårlig. Det var mareritt hele tiden. Alt han hadde gjort og vært med på hjemsøkte han.

– Alt kom igjen på natta, så det ble et behov for å flykte. Jeg flyktet fra å måtte tenke på ting gjennom rusmidler.

– Hvordan vil du beskrive deg selv på denne tiden?

– Som et jævla vrak. En forbanna idiot.

Det var på denne tiden Kenneth gjorde de lovbruddene han ble dømt for. Og på denne tida han endte i varetekt. Det var i løpet av de ti dagene i varetekt det snudde for han.

– Jeg fikk tid til å tenke når jeg satt edru i en celle i 23 timer i døgnet. Jeg sov maks to timer per natt, det var et så

VENDEPUNKTER: Når Kenneth ser tilbake på det unge livet, ser han tydelig tre ganger han kunne ha valgt annerledes, som ville gitt livet en helt annen retning. **FOTO: FRED C. GJESTAD**

” **Jeg var dritt lei. Det var ikke noe**

håp igjen. Ikke jobb, ikke skole, ikke hjem og ungen min fikk jeg nesten ikke se. Jeg tenkte aldri lengre enn til neste dag.

kraftig tankekjør, forteller Kenneth.

Ti dager uten dop og uten kontakt med andre folk førte til en mental oppvåkning for han.

– Jeg tenkte at nå var det på tide å snu og skjerpe seg.

– Det høres veldig enkelt ut?

– Det var en skikkelig vekker for meg. Jeg traff skikkelig bånn og veggen. Jeg tenkte på hvor mye jeg hadde ødelagt, forklarer Kenneth.

Det gikk opp for han at selv om han hadde folk rundt seg, så var han alene uansett. Uten dop og penger så forsvinner også alle folkene du har rundt deg.

Ingen er dømt til utenforskap

– Å kjenne på utenforskap i tidlig alder kan være starten på et langt liv i uten-

forskap – men det trenger ikke være det, sier Fyhn til Raumnes.

– Ingen er «dømt» til utenforskap, og det finnes også beskyttende faktorer som kan gjøre at livet snur og at man kommer på sporet av det livet man ønsker å leve. Det relasjonelle ser ut til å være helt sentralt her. Generelt sett vet vi også at det er en klar sammenheng mellom det å ha ordinært arbeid og bedre fysisk og mental helse, så dette kan være en viktig del av prosessen med å komme på riktig spor i livet.

Venter på soning

Det var ingen umiddelbar omvendelse da han kom ut, for den unge mannen måtte ha penger. Han gled fort tilbake i gamle spor.

Men Kenneth hadde fått tilbake et håp, en smak på et liv uten dop. Sønnen ser han nå daglig. Sønnens mor har han et godt forhold til, selv om de ikke er kjærester i dag. Dop har han ikke rørt på lang tid. Alkohol har han kuttet ned på. Gradvis jobber han for å forbedre livet sitt.

Nå venter han på innkalling til å sone de siste 26 dagene. Kenneth får hjelp til å komme seg videre ved distriktspsykiatrisk senter.

– Det er ingen som vil ansette en som venter på soning, så jeg lever på nødpenge fra NAV, forteller Kenneth og håper samtidig at noen vil gi han en sjanse. Kenneth har noen måneder igjen på læretida for å ha fagbrev som snekker. Han trenger en sjanse til å vise at han mener alvor med endringen i livet.

Mareritt

Det har gått halvannet år siden han havnet i varetekt. Et tøft halvannet år med oppturer og nedturer. Men denne gang heldigvis flest oppturer. Marerittene kommer fortsatt på nettene og han har ikke kuttet kontaktene helt til det gamle miljøet.

Den aller største forskjellen er at Kenneth nå har tro på framtida. Hans største håp er å kunne gjøre noe for andre. Han håper at denne historien vil nå ut til noen, og at det kan hjelpe noen til å stoppe på veien mot helvete.

Kenneth angre på mye av det han har gjort, men stiller ikke opp til dette intervjuet for å rettferdiggjøre fortida si.

– Hva tenker du om at du har vært med å ødelegge andre menneskers liv?

– Der og da følte jeg at jeg ikke hadde noe valg, for jeg trengte de penga. Men sånn i retrospektiv så føler jeg meg veldig dritt. Det er jo ikke bra.

Alle hadde gitt meg opp

– Når du ser tilbake, hva kunne de rundt deg ha gjort for å stoppet deg fra å gå inn i dette livet?

– Om de rundt meg allerede på barneskolen hadde sett at jeg ikke hadde det bra, istedenfor å bare kjefte på pøbelstrekene, ville det vært mye bedre. Når jeg ser tilbake skulle jeg ønske at andre ikke ga meg opp så fort. Allerede på ungdomsskolen følte jeg at alle hadde gitt meg opp, sier Kenneth og understreker samtidig at det var hans egne valg som felte han.

Gjennom samtalen med Raumnes har Kenneth ikke én gang lagt skylda på andre for at han er der han er i dag. I retten innrømte han straffskyld, og han tar ansvaret selv for at livet er blitt som det er blitt.

– Det var alkoholen som ødela alt. Hadde jeg holdt meg unna den, er det mye annet som ikke ville gått skeis, sier Kenneth i dag.

Nå drømmer han mest av alt om en fast jobb og en framtid sammen med sønnen.

Nærmeste familien til «Kenneth» er informert om at vi publiserer denne artikkelen.